

Notat

Fra: LMD

Dato: 11.05.2012

Til: NHD

Saksnr.: 201200728

Saksbehandler: Aud-Sissel Meringdal

Telefon: 22249034

Kunnskapsinnhenting – verdiskaping i nord

Vi viser til e-post datert 23. april med forespørsel om innspill til regjeringens kunnskapsinnhenting om økt verdiskaping i nord. I notatet framgår innspill til tema som Landbruks- og matdepartementet mener bør inngå i det videre arbeidet. For øvrig vil vi vise til at den regionale og lokale landbruksforvaltningen ved Fylkesmannen og kommunene, samt LMDs forskningsinstitutter ved Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Norsk institutt for skog- og landskap og Veterinærinstituttet kan ha relevante innspill ut i fra sin virksomhet i landsdelen.

Arktisk landbruk

Som det nordligste landbruket i verden står det arktiske landbruket i en særstilling. Gjennom sitt bidrag til spredt bosetting, bærekraftig utnyttelse av naturressursene og vedlikehold av kulturlandskapet, spiller landbruket en viktig rolle i nordområdepolitikken jf. Meld. St. 7 (2011-2012) Nordområdene. Landbruket og den etterfølgende verdikjeden gir grunnlag for mange arbeidsplasser og en betydelig lokal matproduksjon. Landbruks- og matproduksjonen vil være basis for utvikling av nye produkter og tjenester knyttet til blant annet reiseliv og naturbaserte opplevelser.

Forskning for å tilpasse planteproduksjonen i Nord-Norge til et endret klima er en viktig forutsetning for et konkurransedyktig landbruk i landsdelen. For å lykkes i dette arbeidet er det viktig at kunnskapsproduksjonen styrkes og fortsatt skjer i landsdelen. Arbeidet med å utnytte nye næringsmuligheter bør organiseres slik at en samtidig oppnår et bedre samspill mellom de blå og grønne primærnæringene i landsdelen. I Norge er det mye som tyder på at moderat temperaturøkning vil forlenge plantenes vekstsesong og gi grunnlag for økt produksjon i jord og skog. Klimaendringene kan dermed gi nye muligheter for landbruket i nordområdene.

Som et ledd i regjeringens arbeid for utvikling av nordområdene, framgår det av Meld. St. 9 (2011-2012) at Landbruks- og matdepartementet vil styrke satsingen på arktisk

landbruk. På bakgrunn av dette foreslår Staten i tilbudet til årets jordbruksforhandlinger en satsing på arktisk landbruk, som skal bidra til utvikling og økt utnyttelse av arktisk kvalitet som konkurransefortrinn for landbruket i nordområdene.

Regjeringen er opptatt av å utvikle det landbruksfaglige samarbeidet på tvers av landegrensene i nord. Gjennom avtalen om styrket norsk-russisk grensenært samarbeid er planteforedling, fôrproduksjon, utvikling av elitefrø av nordlige sorter og utvikling av reindriften notert som særlig interessante samarbeidsområder på landbruksområdet.

Jordbruk i samiske områder

For å styrke arbeidet med landbruksbasert næringsutvikling i samiske områder overfører Landbruks- og matdepartementet midler til Sametingets tilskuddsordning til næringsutvikling gjennom jordbruksavtalen. Tilskuddene til jordbruksformål er i hovedsak bevilget til investerings-, utviklings- og samarbeidstiltak.

Jordbruk i samiske områder har spilt en viktig rolle som råvareprodusent, sysselsetter og som grunnlag for bosetting i samiske områder. De siste årene har utviklingen for jordbruksnæringen i samiske områder vært bekymringsfull. I sametingets innspill til årets jordbruksoppgjør viser sametinget til en nedgang i antall sysselsatte på nærmere 200 for fiskeri og landbruk i årene 2009-2010 i 22 utvalgte samiske kommuner. En ytterligere nedgang i jordbruket vil kunne utfordre det samiske næringslivet og få negative konsekvenser for matproduksjonen og videreforedling i de samiske bosettingsområdene.

Reindrift

Reindriften bidrar til et levende landbruk i hele landet gjennom beitebruk i fjellområder og utmark. Reindriften er unik, både fordi den i det vesentligste er en urfolksnæring og fordi reinkjøttet er en arktisk delikatess og noe av det mest eksklusive og spennende kjøttet Norge har å by på. Disse forholdene innebærer at reindriften har store muligheter for å øke sin verdiskaping.

Reindriften er en av få næringer i Norge med helårs beitedrift. Den nomadiske driftsformen med flytting mellom ulike årstidsbeiter bidrar til en god utnyttelse av beiteressurser i fjell og utmark. Hovedtyngden av reindriften, om lag 70 pst., finner sted i Finnmark.

Økt verdiskaping er ett av flere mål for reindriftsnæringen. De to sentrale virkemidlene for å nå de reindriftspolitiske målene er reindriftsloven og reindriftsavtalen. Reindriftsavtalen er, ved siden av reindriftsloven, det viktigste redskapet for å følge opp målene og retningslinjene i reindriftspolitikken, herunder målet om økt verdiskaping.

Verdiskaping basert på natur og kultur

Meld. St. 9 (2011-2012) Landbruks- og matpolitikken viser til at norsk natur er i særklasse og at potensialet for verdiskaping basert på natur og kultur er stort her i

landet. Natur og kultur kan utgjøre en ressurs for arbeidet med samfunns- og næringsutvikling i kommunene og et vellykket arbeid er avhengig av at mange aktører samarbeider, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette gjelder også for Nord-Norge.

Mektig natur med nasjonalparker, verdensarvområder, utvalgte kulturlandskap i jordbruket, men også natur og kultur i landsdelen generelt danner sammen med de ressursene som inngår i landbruket et potensial for lokal næringsutvikling.

Satsing på lokalmat og grønt reiseliv

Over jordbruksavtalen finansierer Landbruks- og matdepartementet satsinger som skal øke verdiskapingen innenfor mat og reiselivsområdet med utgangspunkt i landbrukets ressurser. Satsinger innenfor grønt reiseliv er landbrukets bidrag til oppfølgingen av Regjeringens reiselivsstrategi. Det grønne bygdebaserte reiselivet er en viktig tilleggsnæring for distriktslandbruket og bidrar til å forankre reiselivsnæringen som distriktsnæring i hele landet.

Innovasjon i reiselivet vil i stor grad skje i skjæringspunktet mellom reiseliv, landbruk, fiskeri og kulturnæringene. Reiselivsnæringen og det bygdebaserte reiselivet er en fragmentert næring der det er en utfordring å samarbeide på tvers av bedrifter og næringer for å øke verdiskaping og få synergieffekter. En utfordring er å utvikle konkurransedyktige og markedsrettede produkter for kundene.

Innenfor satsingen på grønt reiseliv har f.eks markedsføringsprosjektet fiske blitt gjennomført. I 2011 ble kampanjen gjennomført i Tyskland, Nederland, Sverige, Danmark, Storbritannia og Russland. Aktører fra hele landet var med i prosjektet, med størst deltagelse fra Nord-Norge og Fjord-Norge.

Satsingen på grønt reiseliv må også ses i sammenheng med satsingen på lokalmat som retter seg mot primærprodusenter og bedrifter som ønsker å utvikle en virksomhet med basis i norske landbruksråvarer. Satsingen skal bidra til å styrke arbeidet med økt verdiskaping og produksjon av norske matvarer med regional tilhørighet og høy kvalitet. Etter 10 år med mobilisering og støtte til prosjektmuligheter, er det etablert omkring 1000 lokale matbedrifter rundt om i landet. Det samarbeides tett med sjømat – og reiselivssektoren for å øke oppmerksomheten på bruk av norsk kvalitetsmat m/lokal identitet og norske matopplevelser som en del av reiselivsopplevelsene. Norwegian Foodprints er et godt eksempel på dette samarbeidet.